

СПІЛЬНА ЗАЯВА СУДДІВ, АДВОКАТІВ ТА ПРОКУРОРІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ ЕФЕКТИВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Гарантування державою захисту прав та свобод людини і громадянина судом є важливим елементом правової держави, якою Україна проголосила себе в статті 1 Конституції.

Необхідними передумовами ефективного судочинства є добросовісне використання учасниками справи процесуальних прав (недопущення зловживання цими правами), добросовісне виконання встановлених законом обов'язків, дотримання всіма суб'єктами судового провадження етичних норм.

Здійснюючи свою діяльність на професійній основі судді, адвокати та прокурори зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти процесуальної поведінки.

Прагнучи підвищити ефективність здійснення кримінального судочинства, скоротити строки розгляду справ та запровадити єдині підходи до вирішення спорів в дусі поваги до принципу верховенства права, недопущення зловживання правами, судді, адвокати та прокурори вважають за необхідне визначити та дотримуватись спільних правил реалізації процесуальних прав та обов'язків в тій частині, в якій вони прямо не врегульовані законом.

З наведених міркувань підписанти цієї заяви дійшли згоди щодо взяття на себе зобов'язання сумлінно слідувати Правилам, відступ від яких можливий виключно за наявності виняткових обставин, що мають бути наведені, обґрунтовані та вказані у відповідному процесуальному рішенні (для суддів) або клопотанні (для адвокатів та прокурорів).

Підписанти цієї заяви також беруть на себе зобов'язання переглядати Правила за необхідності, проте не менше одного разу на рік з урахуванням практики їх застосування з метою їх вдосконалення та підвищення ефективності здійснення судочинства у кримінальних справах.

ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА¹

**(Рішення Ради суддів України № 71 від 26 жовтня 2018 року;
Рішення Ради суддів України № 14 від 28 лютого 2020 року)**

¹ Ці Правила розроблені судьями пілотних судів Одеської області, адвокатами Ради адвокатів Одеської області та прокурорами Прокуратури Одеської області в рамках міжнародного проекту «СУД, ГРОМАДЯНИ, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА: СПІВПРАЦЯ ЗАРАДИ ЗМІН» за підтримки Уряду Королівства Нідерландів та організаційного супроводу Одеської обласної організації Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України» та запроваджуються за підтримки експертів Утрехтського університету (Королівство Нідерландів).

ЗМІСТ

СПІЛЬНА ЗАЯВА СУДДІВ, АДВОКАТІВ ТА ПРОКУРОРІВ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЦИХ ПРАВИЛ	1
ПРЕАМБУЛА	4
1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА	5
1.1 ВИКЛИК В СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ	5
1.2 ПОВІДОМЛЕННЯ В РАЗІ НЕЯВКИ ДО СУДУ	5
1.3 ПИТАННЯ ВІДВОДУ/САМОВІДВОДУ	6
2. ПІДГОТОВЧЕ СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ.....	5
2.1 НАПРАВЛЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТУ ДО СУДУ	6
2.2 ПРОФЕСІЙНА НАРАДА.....	6
2.3 ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	7
3. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД.....	7
3.1 ПРОГОЛОШЕННЯ СУТІ ОБВИНУВАЧЕННЯ	7
3.2 ЗАЯВИ ТА КЛОПОТАННЯ.....	8
3.3 ПРОГОЛОШЕННЯ ВИРОКУ	8
3.4 ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ.....	8

ПРЕАМБУЛА

Ці правила розроблені на підставі статей 1, 3, 55, 131-1, 131-2 Конституції України, статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, статті 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», статті 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 3 Закону України «Про прокуратуру», Рекомендацій СМ/Rec (2010) № 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 року щодо суддів та виходять з принципу верховенства права та не суперечать чинному законодавству, відповідно до якого суд вирішує справи, запроваджуючи єдині стандарти вирішення процесуальних питань, які оформлюються ухвалами і зазвичай приймаються із застосуванням суддівського розсуду.

1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

1.1. ВИКЛИК В СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ

1.1.1 Сторони кримінального провадження зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому та свідку можливість бути викликаними до суду **в електронній формі** шляхом надсилання судової повістки про виклик до суду через SMS-повідомлення або через електронну пошту.

1.1.2 У разі письмової згоди таких осіб на виклик в судове засідання разом з обвинувальним актом до суду подається така письмова згода сторін кримінального провадження та потерпілого із зазначенням номеру телефону або електронної пошти, за якими буде здійснюватися судовий виклик відповідних осіб. Письмові заявки свідків **про їх виклик до суду в електронній формі шляхом надсилання судової повістки про виклик до суду через SMS-повідомлення** або через електронну пошту **надаються** під час вирішення в суді питання про їх виклик.

1.2 ПОВІДОМЛЕННЯ В РАЗІ НЕЯВКИ ДО СУДУ

1.2.1 Учасник судового **провадження**, який не може з'явитися у судове засідання, зобов'язаний негайно, але не пізніше, ніж за 24 години до чергового судового засідання, повідомити про це суд, а відповідальна особа суду повідомляє **про це** інших учасників **кримінального провадження** з метою економії процесуального часу. У разі якщо проведення судового засідання неможливе з **причин, що залежать від суду**, відповідальна особа суду зобов'язана не пізніше, ніж за 24 години до чергового судового засідання, повідомити про це всіх учасників **кримінального провадження**.

1.2.2 В такому випадку неявка інших учасників провадження не буде вважатися причиною відкладення судового засідання.

1.3 ПИТАННЯ ВІДВОДУ/САМОВІДВОДУ

1.3.1 В розумінні пункту 4 частини 1 статті 75 Кримінального процесуального кодексу України не є «іншими обставинами, які викликають сумнів в неупередженості судді» самі по собі **такі** ситуації:

- застосування судом заходів процесуального примусу з дотриманням процедури, визначеної законом;
- віросповідання, національність, етнічне чи соціальне походження, стать, вік, освіта, трудовий стаж, членство в громадських, спортивних або благодійних організаціях, майновий стан і сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, ухвалені раніше судові рішення, окрема думка в інших справах або висловлена суддею публічно думка щодо того чи іншого юридичного питання;
- розгляд в минулому суддею справи, в якій брали участь ті самі сторони та/або потерпілий, або іншого спору, який виник з тих самих правовідносин, якщо це рішення не було скасовано;

- та обставина, що суддя є звичайним клієнтом банку, страхової компанії, компанії з обслуговування кредитних карток і т.і., які фігурують в якості обвинуваченого або потерпілого по даній справі;
- та обставина, що обвинуваченим або його захисником, потерпілим або його представником, прокурором у групі прокурорів по кримінальному провадженню є однокласник, однокурсник, сусід, колишній колега, окрім випадків, коли наявні факти, що свідчать про прихильність поза розумним сумнівом судді до такої особи;
- та обставина, що суд/слідчий суддя розглядає питання щодо порушення кримінального провадження, притягнення до кримінальної відповідальності, скарги, яка стосується дій/бездіяльності судді апеляційної або касаційної інстанції;
- факт подання особою, яка бере участь у справі, скарги на дії судді, крім випадків, коли сам суддя заявляє про неможливість у зв'язку із цим об'єктивного розгляду цієї справи;
- наявність зареєстрованої заяви про вчинення суддею злочину – до офіційного повідомлення судді про підозру у вчиненні злочину;
- участь у судовому процесі адвоката з контори, в якій суддя раніше здійснював адвокатську діяльність, якщо відсутні інші факти, що свідчать про прихильність поза розумним сумнівом судді до цієї особи;
- перебування адвоката та/або прокурора в списку друзів судді у соціальних мережах;
- розгляд суддею справи у кабінеті за відсутності в суді достатньої кількості обладнаних залів судових засідань;
- факт задоволення клопотання однієї із сторін, якщо інша сторона заперечувала проти задоволення такого клопотання, так само як і факт відхилення клопотання, якщо на цьому наполягала інша сторона.

1.3.2 Вирішуючи питання щодо обґрунтованості заявленого відводу, суд керується принципом “чим більше часу минуло з моменту події, яка, як стверджується, служить підставою для припущення про наявність у судді упередженості, тим менш вагомими є аргументи проти кандидатури конкретного судді”.

1.3.3 У разі, якщо сумніви в неупередженості судді мають під собою реальні підстави, то питання має бути вирішено на користь відводу судді.

2. ПІДГОТОВЧЕ СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ

2.1 НАПРАВЛЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТУ ДО СУДУ

2.1.1 Обвинувальний акт у кримінальному провадженні, в якому **хоча б** до одного з підозрюваних застосовані запобіжні заходи у виді тримання під вартою або домашнього арешту, має бути переданий до канцелярії суду не пізніше ніж за сім днів до закінчення строку дії запобіжного заходу.

2.1.2 Обвинувальний акт щодо злочинів може бути направлений до суду не раніше, ніж через п'ять днів з дня вручення особі повідомлення про підозру в остаточній редакції.

2.2 ПРОФЕСІЙНА НАРАДА

2.2.1 У випадках, коли провадження, що надійшло до суду, є складним, суд з метою оптимізації часу та підвищення ефективності судового розгляду, має право до

початку судового розгляду скликати професійну нараду, на яку запрошуються по одному захиснику кожного з обвинувачених, по одному представнику кожного з потерпілих та прокурор, виключно для вирішення питання кількості судових засідань та процесуального часу, необхідних для кожної із сторін та потерпілого, обсягу доказів, які необхідно дослідити з кожної сторони, клопотань, які відомі сторонам та потерпілому на час наради і які вони бажають повідомити з метою якнайшвидшого їх вирішення в судовому засіданні та часу, необхідного для їх заявлення; призначення дат та часу судових засідань; встановлення регламенту для виступів та планування попередньої дати **ухвалення** судового рішення.

2.2.2. Фіксування професійної наради за допомогою технічних засобів не здійснюється.

2.2.3. Професійна нарада за клопотанням її учасника/учасників може бути проведена у режимі **відеоконференції**.

2.2.4. До наради сторони повинні узгодити предмет, **обсяг** та її порядок (**захисник з обвинуваченим**, прокурор **та/або представник** з потерпілим).

2.2.5. Професійна нарада є відкритою. На ній можуть бути присутні всі представники та захисники, проте лише один із них має бути обраний **спікером** відповідно потерпілим та обвинуваченим. Якщо потерпілий та обвинувачений на час проведення професійної наради не визначилися з тим, хто саме буде спікером, **його** на час професійної наради **визначає** суд.

2.2.6. Інформація, яка надана сторонами або потерпілим (представником, законним представником потерпілого) під час професійної наради не може бути використана під час судового розгляду для підтвердження або спростування висунутого обвинувачення або позову.

2.2.7. За результатами проведеної наради всі присутні підписують протокол, в якому визначений графік судових засідань із вказівкою на перелік процесуальних дій та відповідні стадії провадження.

2.3 ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Судовий розгляд кримінального провадження може бути призначений судом відразу після проведення підготовчого судового засідання за згодою учасників кримінального провадження.

3. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

3.1 ПРОГОЛОШЕННЯ СУТІ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Прокурор, дотримуючись встановленого під час професійної наради регламенту, розпочинає судовий розгляд коротким виступом про фактичні обставини, кваліфікацію дій обвинуваченого і мету дій прокурора **під час судового розгляду** (про те, що саме збирається довести прокурор перед судом, як сторона обвинувачення, в даному судовому **провадженні**). Зазначені складові виступу прокурора повинні бути викладені зрозумілою, доступною не тільки для кожного професійного юриста, але й для звичайного громадянина мовою.

3.2 ЗАЯВИ ТА КЛОПОТАННЯ

3.2.1 Заяви та клопотання подаються до суду завчасно, але не пізніше 24 годин до засідання, через канцелярію суду з тим, щоб суд мав можливість визначити час, необхідний для їх вирішення.

3.2.2 Якщо в провадженні беруть участь декілька адвокатів та/або прокурорів, за доцільне узгодження ними своєї позиції та обрання одного, хто буде виступати перед судом.

3.2.3 З метою раціонального використання процесуального часу суд може встановити регламент для виступів учасників судового провадження.

3.3 ПРОГОЛОШЕННЯ ВИРОКУ

Суд має право за згодою сторін проголосити вступну та резолютивну частини вироку з одночасним врученням копій повного його тексту.

3.4 ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ

3.4.1 В разі, якщо заявлений цивільний позов значно ускладнює судовий розгляд кримінального провадження, суд роз'яснює учасникам наслідки у виді затягування строків розгляду висунутого особі кримінального обвинувачення, а також можливість залишити цивільний позов без розгляду та заявити його окремо.

3.4.2 У випадку, якщо подальший розгляд кримінального провадження неможливий через призначення судом експертизи в інтересах цивільного позивача, суд, після призначення експертизи, за згодою сторін, виділяє матеріали цивільного позову в окреме провадження (цивільну справу) та продовжує розгляд кримінального провадження. В такому випадку розгляд кримінального провадження та цивільного позову здійснюється окремо.